

(۲)

شرح حال و آثار

مجدوب ولی شاه همدانی

۱۴- «حاشیه بر حواشی باغنوی بر محاکمات شرح اشارات»

کتاب الاشارات والتبیهات تألیف ابوعلی حسین بن عبدالله بن سینا (متوفای ۴۲۸ق) است که بر آن شروح زیادی نوشته شده، و از آنها است شرح امام فخرالدین محمد بن عمر رازی (متوفای ۶۰۶ق) که از کثرت ایراد، بعضی آنرا «جرح» نامیده اند. شرح دیگر اشارات از خواجه طوسی است (م ۶۷۹ قمری) که آنرا در صفر ۶۴۴ تمام کرده و به «حل مشکلات الاشارات» نام نهاده، حکما محاکماتی بین این دو شرح نوشته اند که معروفترین آنها محاکمه قطب الدین محمد بن محمد الرازی است (م ۷۶۶ قمری) و بر این محاکمه نیز حواشی بسیاری نوشته اند که یکی از آنها حاشیه ملا میرزا جان باغنوی است (م ۹۹۴ قمری) از نمط اول تا نمط هشتم.

باغنوی اثر خود را بنام شاه اسمعیل بهادرخان نوشته و جزء کتب خزانه سلطنتی او بوده و پس از چند دست به تصرف مرحوم مجدوب درمیآید که وی هم حواشی بسیاری بخط خود بر آن نگاشته، و نیز حواشی دیگر در این نسخه دیده می شود. این کتاب ذیقیمت نفیس اکنون به شماره «۷۹۱» در کتابخانه غرب همدان موجود است (فهرست نسخه های خطی فرهنگ ایران زمین صفحه ۱۳۱۹)

۱۵- حاشیه بر حواشی خفری بر شرح جدید تجرید (الهیات)

کتاب تجرید الاعتقاد از خواجه طوسی است (۵۷۹ - ۶۷۲) و شروح بسیاری بر آن نوشته اند، یکی از آنها شرح ملاعلی قوشچی است (م ۸۷۹ قمری) که به شرح جدید معروف است. بر این شرح هم حواشی متعددی نوشته شده که از جمله آنها: حاشیه شمس الدین محمد بن احمد الخفری است.

* آقای دکتر جواد مقصود همدانی، کارشناس مرکز تحقیقات و برنامه ریزی درسی وزارت

آموزش و پرورش.

مرحوم حاج محمد جعفر مجذوب (ره) نیز حواشی بسیاری از خود و دیگران بر حاشیه زبور دست‌نویس کرده. از این کتاب نفیس که با خطی خوش تحریر گشته و دارای سر لوحه مذهب زیبایی است دو نسخه بیشتر معرفی نشده (ذریعه ۶: ۱۱۶) و گویا نسخه کتابخانه غرب همدان بشماره «۴۲۶» نسخه سوم باشد. (ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۳۱۳)

۱۶- حاشیه بر درة النجفیه شیخ یوسف بحرانی

در این کتاب حواشی بسیاری از مرحوم حاج محمد جعفر مجذوب به خط خود او مشاهده می‌شود. این کتاب محشی به شماره «۳۲۶» در کتابخانه غرب همدان موجود است.

(ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۳۲۲)

۱۷- حاشیه بر رساله عرفانیه حاج محمدخان قراقرلو،

مرحوم حاج محمدخان قراقرلو عم مرحوم حاج محمد جعفر مجذوب بوده و رساله در مطاب عرفانیه نگاشته که قسمت عمده آنرا بنظر جناب مجذوب رسانیده و ایشان بعضی حواشی به خط خود بر آن افزوده‌اند. نسخه ناقصی از این کتاب در کتابخانه آقای دکتر جواد نوربخش موجود است. (مقدمه مراحل سالکین بقلم دکتر جواد نوربخش صفحه ۱-و).

۱۸- حاشیه بر روضه البهیة شهید ثانی

تمام این کتاب (از طهاره تا دیات) محشی به حاشیه حاج محمد جعفر مجذوب است و در آغاز کتاب، رساله‌ای بنام «تشریح الاحکام» از میرزا ابراهیم قزوینی به خط مرحوم مجذوب نوشته شده و نیز حاشیه‌یی از میرزا علی نقی فرزند مجذوب در صفحه دوم تشریح الاحکام یافت می‌شود. این کتاب به شماره «۷۷» در کتابخانه عمومی غرب همدان موجود است. (ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۳۲۸)

۱۹- حاشیه بر شرح هدایه میبدی

کتاب هدایه الاثریه تألیف اثیرالدین مفضل بن عمر الابهری است (م حدود ۶۶۰ قمری) و بر آن، شروع بسیاری نوشته شده که از آنها یکی شرح کمال‌الدین میرحسین بن مدین‌الدین میبدی است. مرحوم حاج محمد جعفر مجذوب بر همه‌ی شرح میبدی بخط خود حاشیه نوشته و در آغاز چنین گوید: الحمد لله... و بعد از آن تعلیقات کتبه العبد... محمد جعفر بن صفرخان علی شرح... المیبدی علی الهدایه... الابهری. این حاشیه به شماره «۱۹۹» فقط در کتابخانه غرب همدان موجود است.

(ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۳۱۵)

۲۰- حاشیه بر قوانین الاصول میرزای قمی متوفای ۱۲۳۱ قمری

کتاب قوانین الاصول بدستور حاج محمد جعفر مجذوب و سبیل محمد حسین خراسانی سال ۱۳۱۲ قمری در کربلا برای وی تحریر شده، سپس مرحوم مجذوب تمام کتاب را بخط خود

حاشیه نوشته، و نیز حواشی دیگری هم بخط آسید عبدالمجید گروسی از خود او و دیگران در کتاب دیده میشود. این کتاب محشی به شماره «۶۷۳» در کتابخانه غرب همدان موجود است.
(ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۳۴۷)

۲۱- «حاشیه بر کتاب البیع»

مؤلف این رساله بسبب افتادگی آغاز آن معلوم نشد و شاید هم از حاج محمد جعفر مجذوب باشد. در این رساله حواشی بسیاری بانسان (۵) از حاج محمد جعفر قراگزلو دیده می شود، و رساله اول مجموعه شماره «۱۱۰۵» کتابخانه عمومی غرب همدان میباشد.
(ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۴۶۱)

۲۲- «حاشیه بر کفایة الاحکام محمد باقر سبزواری (متوفای ۱۰۹۰ قمری)»

مشمول بر دو جلد: جلد اول (از طهاره تا آخر سبق و رمایه) جلد دوم (از وقوف و صدقات تا آخر مواریث) مرحوم مجذوب علی شاه این دو جلد کتاب را مکرر تدریس نموده و حواشی بسیاری با خط خویش از خود و دیگران بر آنها افزوده است، بویژه جلد دوم که حواشی بیشتری را داراست و در آغاز جلد دوم چنین می نویسد:

«بعد الحمد... یقول العبد... الحاج محمد جعفر بن الحاج صفر خان همدانی لما وفقنی الله بقراءة هذا الكتاب وتدریس مره بعد اولی... کتبت فی حواشیه ما یعین للناظرین... فی سنه ۱۲۱۰» .
جلد اول این کتاب محشی، به شماره «۳۹۴» و جلد دوم آن به شماره «۱۱۲۹» در کتابخانه عمومی غرب همدان موجود است.
(ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۳۵۰)

۲۳- «حاشیه بر مصباح الهدایه فی شرح الهدایه»

چنانکه در شماره «۱۹» گفته شد بر هدایة الاثیریه شرح زیادی نوشته اند که یکی دیگر از آنها شرحی است که گویا شیخ حسن تامی آنرا نوشته و در صفحه «۸» کتاب به «مصباح الهدایه» موسومش داشته. مرحوم مجذوب علی شاه (ره) بر شرح مزبور نیز بخط خود حواشی بسیاری نگاشته. این کتاب محشی به شماره «۷۰۱» در کتابخانه غرب همدان موجود است.
(ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۳۶۱)

۲۴- «حاشیه بر مفاتیح الشرایع»

کتاب مفاتیح الشرایع از تألیفات ملامحسن فیض است (متوفای ۱۰۹۱ قمری) که در دو فن: عبادات و سیاسات، وعادات و معاملات نوشته شده. مرحوم حاج محمد جعفر مجذوب حواشی بسیاری بخط خود بر جلد اول این کتاب (فن عبادات و سیاسات) نوشته و نیز حواشی دیگری از سایر دانشمندان در این کتاب یافت می شود. این کتاب به شماره «۱۲۱۴» در کتابخانه عمومی غرب همدان موجود است.
(ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۳۶۳)

ج- آنچه که از آثار دیگران برای خود دست‌نویس نشده:

۲۵- «پراکنده‌هایی از کتاب زهرالربیع جزایری»

مطالب مختلفه و برگزیده‌هایی است که مرحوم حاج محمدجعفر مجذوب برای خود از کتاب زهرالربیع سید نعمت‌الله جزایری، انتخاب نموده و باخط شکسته نستعلیق خویش آنرا نوشته است. رساله (۲۳) از مجموعه «۶۴۶» کتابخانه غرب همدان است (از صفحه ۵۷۶ تا ۵۸۲) (ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۴۲۸)

۲۶- «حاشیه بر تمهید القواعد شهید ثانی»

حاشیه مزبور از علی بن زین‌الدین است که همه آن بوسیله حاج محمدجعفر مجذوب دست‌نویس شده و در جمادی‌الاولی «۱۱۹۶» پایان یافته.

حاشیه مذکور کتاب اول مجموعه شماره «۲۱۵» کتابخانه غرب همدان است.

(ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۴۰)

۲۷- «حاشیه بر شرح حکمة العین»

حکمة العین کتابی است در فلسفه الهی و طبیعی تألیف علی بن عمر، مشهور بادیران کاتبی قزوینی متوفای سال «۶۷۵ ق» که از شاگردان خواجه طوسی بوده، شروع بسیاری بر این کتاب نوشته شده که از جمله آنهاست: شرح محمد بن مبارکشاه مشهور به میرک بخاری، و نیز بر این شرح حواشی بسیاری نوشته‌اند که یکی از آنها حاشیه مزبور است و گویا از میرزا محمد شیروانی باشد. این کتاب تماماً بخط شکسته نستعلیق مرحوم حاج محمدجعفر مجذوب نوشته شده و در چهارشنبه رمضان «۱۱۹۵» کتابت آنرا به پایان رسانیده. این نسخه به شماره «۲۳۷» در کتابخانه غرب همدان موجود است.

(ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۳۱۴)

۲۸- «حاشیه مقدمه الواجب: آقا حسین خونساری»

مقداری از آغاز این حاشیه وسیله مرحوم حاج محمدجعفر مجذوب دست‌نویس شده و بقیه کتاب بخط محمد رضا بن محمد امین در ۲۰ جمادی‌الاولی سال «۱۱۹۶» پایان یافته این کتاب، رساله دوم مجموعه شماره «۲۱۵» کتابخانه غرب همدان میباشد. (ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۴۰)

۲۹- «رساله فی الحقیقه الشرعیه»

مؤلف این رساله معلوم نشد و شاید هم از مرحوم مجذوب باشد ولی آنچه مسلم است اینکه: تمام این رساله به خط شکسته نستعلیق مرحوم حاج محمدجعفر مجذوب علی‌شاه نوشته شده. این رساله کتاب سوم از مجموعه شماره «۱۱۰۵» کتابخانه غرب همدان است.

(ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۴۶۲)

(د) آنچه که بدستور و درخواست وی استکتاب شده

۳۰- «ملرح الكونین وحشر العالمین»

کتاب مذکور از تألیفات ملاصدرای شیرازی است که بدستور حاج محمدجعفر مجذوب و برای او با خط شکسته نستعلیق ابراهیم شریف در سال «۱۲۱۶ ق» نوشته شده. این کتاب رساله «۲۹» از مجموعه «۶۴۶» کتابخانه غرب همدان است (از صفحه ۶۹۸ تا ۷۱۵)، (فهرست نسخه‌های خطی فرهنگ ایران زمین صفحه ۱۴۳۰)

۳۱- «القوائد الرضویه»

تألیف قاضی سعید قمی متوفای سال «۱۰۹۹ قمری». این کتاب بدستور حاج محمدجعفر مجذوب با خط شکسته نستعلیق محمدباقر سرخوش افشار در سال ۱۲۱۶ قمری برای وی تحریر گشته. رساله «۳۰» از مجموعه شماره «۶۴۶» کتابخانه غرب همدان از صفحه ۷۱۶ تا ۷۳۳. (ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۴۳۰)

۳۲- «کشف اللثام فی شرح قواعد الاحکام : فاضل هندی»

مباحث حدود و دیات این کتاب بدستور مرحوم مجذوب علی‌شاه بسال «۱۲۳۸ قمری» برای وی دستنویس شده، سپس با نسخه معتبری که قبلاً با نسخه مصنف مقابله شده بوده تصحیح و مقابله گشته. نسخه مزبور به شماره «۴۸۷» در کتابخانه عمومی غرب همدان موجود است. (ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۳۴۹)

۳۳- «مناهل التحقيق فی التصوف»

تألیف محمد هاشم درویش (داماد قطب‌الدین شیرازی) این کتاب بدستور مرحوم مجذوب علی‌شاه برای وی تحریر شده، کتاب مذکور رساله اول مجموعه «۲۳۶» کتابخانه غرب همدان است. (از صفحه ۱-۲۶ و ۴۹ تا آخر) (ف، ن، خ، ف، ا، ز، صفحه ۱۴۰۱)

۳۴- ولایت‌نامه (منظوم)

سروده محمد هاشم درویش فرزند اسمعیل شیرازی و داماد قطب‌الدین شیرازی منظومه مزبور بدستور حاج محمدجعفر مجذوب و برای او نوشته شده. این کتاب رساله دوم مجموعه شماره «۲۳۶» کتابخانه غرب همدان از صفحه ۲۷ تا ۴۸ میباشد. (فهرست نسخه‌های خطی فرهنگ ایران زمین صفحه ۱۴۰۲)